

**Всеукраїнський фонд «Крок за кроком»
Фонд Чарльза Стюарта Мотта
Програма «Школа як осередок розвитку громади»**

**СТАНДАРТИ
ГРОМАДСЬКО-АКТИВНОЇ ШКОЛИ:
ПАРТНЕРСТВО**

Навчально-методичний посібник

Серія науково-методичних матеріалів у 9 посібниках

**КИЇВ
ВИДАВНИЧИЙ ДІМ «ПЛЕЯДИ»
2014**

УДК 373.3/.5+374].014.53(075)

ББК 74.20я72

T48

Автор: Ткаченко Л.М.

Науковий керівник і редактор – Даниленко Л.І., доктор педагогічних наук, професор, заступник завідувача кафедри парламентаризму та політичного менеджменту Національної академії державного управління при Президентові України.

Керівник авторського колективу – Ворон М.В., координатор програми «Школа як осередок розвитку громади» Всеукраїнського фонду «Крок за кроком».

Рецензенти:

- Шинкаренко В.І. – начальник відділу інклюзивної освіти та інтернатних закладів департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України
- Королук С.В. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри менеджменту освіти Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського
- Орлів М.С. – кандидат економічних наук, доцент, заступник директора Інституту підвищення кваліфікації керівних кадрів Національної академії державного управління при Президентові України
- Фененко В.В. – директор Миргородської ЗОШ І-ІІІ ступенів №1 імені Панаса Мирного, депутат Миргородської міської ради

Видання здійснено за підтримки Фонду Чарльза Стюарта Мотта в рамках реалізації проекту «Розвиток громадсько-активних шкіл в Україні шляхом впровадження програми «Школа як осередок розвитку громади»

**Схвалено для використання Міністерством освіти і науки України
(протокол № 2 від 05 березня 2014 року)**

T 48 Стандарти громадсько-активної школи: партнерство: навчально-методичний посібник / Ткаченко Л. М. Під заг. ред. Даниленко Л. І., — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. — 42 с.
ISBN 978-966-2432-19-0

Серія науково-методичних матеріалів «Стандарти громадсько-активної школи» складається з дев'яти взаємопов'язаних частин, що представляють собою окремі навчально-методичні посібники відповідно до кожного стандарту якості діяльності громадсько-активної школи, а саме: «Лідерство», «Партнерство», «Соціальна інклюзія», «Послуги», «Волонтерство», «Навчання впродовж усього життя», «Розвиток громади», «Залучення батьків» та «Шкільна культура».

У другому навчально-методичному посібнику «Партнерство» акцент зроблено на місці громадсько-активних шкіл у налагодженні соціального партнерства; розглянуто оцінювання якості діяльності ГАШ як дієвого інструменту в налагодженні партнерства; проаналізовано успішний досвід проведення самооцінювання діяльності ГАШ за стандартом «Партнерство».

Адресовано керівникам загальноосвітніх навчальних закладів, методичним, науково-педагогічним та науковим працівникам, слухачам курсів підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів освіти, представникам громадських організацій, науковцям, членам шкільних громад та іншим фахівцям, зацікавленим у розвитку місцевої громади.

УДК 373.3/.5+374].014.53(075)

ББК 74.20я72

ISBN 978-966-2432-19-0

© Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2014

© Ткаченко Л.М., 2014

ЗМІСТ

Передмова	4
Вступне слово	7
Розділ 1. Роль громадсько-активних шкіл у налагодженні соціального партнерства	9
Розділ 2. Оцінювання якості діяльності ГАШ – дієвий інструмент у налагодженні партнерства	23
Розділ 3. Із досвіду проведення процесу самооцінювання діяльності ГАШ за стандартом «Партнерство»	25
Як висновок	33
Використана і рекомендована література та електронні ресурси	35
Додатки	36
Стандарт «Партнерство»	36
Програма «Школа як осередок розвитку громади»	39

Передмова

«Завдання всіх майбутніх діячів руху громадсько-активних шкіл – це знайти кращі способи розкриття потенціалу в дітях, їхніх сім'ях і всіх членах громади. Є нерозривний зв'язок між тим, що відбувається у школах, і тим, що відбувається вдома й на вулиці. Наша відповідальність – це намагатися знайти спосіб зробити цей зв'язок благотворним».

Ларрі Е.Декер

Ефективна громадсько-активна школа спрямовує свою діяльність на розвиток партнерських стосунків з установами, що є на території громади. Такі стосунки забезпечують гармонійну роботу різних установ з дітьми, їхніми сім'ями та місцевою громадою, забезпечують тісну співпрацю та взаємну підтримку.

Громадсько-активні школи існують у всьому світі для того, щоб допомогти дітям та їхнім родинам використовувати наявні ресурси громади якомога ефективніше. Впровадження різноманітних програм показало, що резерви у кожній громаді значні. Будь-яку ідею можна втілити в життя, якщо вона є реалістичною і викликає інтерес у певної частини чи в усієї громади. Завжди є ініціативні люди, яких ми маємо підтримувати, вислуховувати спільні ідеї та реалізовувати їх через школу. Загальноосвітня школа може бути не лише ресурсом для навчання дітей, а й осередком активності місцевої громади.

В основі діяльності громадсько-активної школи лежить громадсько-орієнтована освіта, що представляє освітню філософію, яка сприяє створенню можливостей для окремих громадян, шкіл, бізнесу, громадських і приватних організацій стати партнерами в реалізації потреб громади. Саме партнерство є одним із трьох компонентів моделі громадсько-активної школи, що діє в Україні. Соціальні, політичні й економічні зміни, що відбуваються впродовж останнього десятиліття, потребують розвитку нових форм відносин, щоб використати потенціал демократичного суспільства на користь людям. Партнерство в громадсько-активній школі – це перш за все встановлення і розвиток взаємовигідних відносин між школою, вчителями, учнями, членами громади і представниками бізнесу для спільного вирішення загальних проблем.

Досвід впровадження громадсько-активними школами стандарту «Партнерство» свідчить, що партнерство краще працює, коли:

- Партнери працюють разом за власним бажанням, тому що вони усвідо-

мили спільну мету.

- Усі партнери однаково задіяні.
- Усі учасники розуміють суть партнерства і приймають його.
- Ролі та відповідальність (як і винагорода) є чіткими та мотивованими.
- Усі партнери можуть узяти участь у розробці проекту.
- Створено умови для прийняття рішень.
- Напрями діяльності чітко усвідомлені.
- Про успіх і неуспіх мова ведеться окремо.

Партнерство на базі школи – це можливість поліпшити імідж навчального закладу, залучити додаткові людські та матеріальні ресурси для підтримки школи, для задоволення потреб та інтересів громади. Партнерства створюють соціальний капітал, поліпшують взаєморозуміння, довіру і взаємодію між представниками різних секторів громади. Відповідно, вони служать зміцненню демократії.

Усі громадсько-активні школи розвиваються по-своєму, оскільки кожен навчальний заклад має свою визначену структуру, свій колектив, власні погляди на управління та потреби місцевої громади. Незважаючи на це, всі вони мають певні спільні характеристики. Кожна ланка роботи в громадсько-активній школі чітко описана та має певні критерії, які допомагають зрозуміти та визначити рівень її розвитку.

З метою допомогти громадсько-активним школам визначити сильні й слабкі сторони своєї діяльності, оцінити співпрацю з громадою та потреби у навчанні, окреслити загальні принципи діяльності ГАШ та послуги, які надаються на базі школи, міжнародна команда експертів з питань якості розвитку та діяльності громадсько-активних шкіл розробила міжнародні стандарти якості діяльності громадсько-активних шкіл. Сьогодні Стандарти успішно використовуються в понад 10 країнах, серед яких Боснія та Герцеговина, Великобританія, Вірменія, Молдова, Монголія, Казахстан, Польща, Росія, Чеська Республіка, Україна. В Україні міжнародні стандарти було апробовано в 2009 році на базі 10 громадсько-активних шкіл, і, базуючись на результатах апробації, їх адаптував до реалій колектив українських авторів.

Проведення самооцінювання якості діяльності ГАШ, як того вимагають Стандарти, може стати ключовим елементом створення сильної та ефективної позиції школи. Цей процес складається з перегляду школами власних можливостей, оцінювання та визначення досягнень. Стандарти є засобом самооцінювання, а не контролю, їх можуть використовувати як діючі громадсько-активні школи для покращення своєї діяльності, так і інші школи, які мають бажання

працювати як громадсько-активні. Важливим елементом процесу самооцінки відповідно до Стандартів є створення планів розвитку шкіл, де активну участь беруть і представники школи, і представники місцевої громади.

Цей посібник – це навчально-методичне видання, в якому проаналізовано роль громадсько-активних шкіл у налагодженні соціального партнерства, розглянуто оцінювання якості діяльності ГАШ за стандартом «Партнерство» як дієвого інструменту в налагодженні партнерства, а також наведено приклади успішних практик проведення самооцінювання якості діяльності ГАШ за стандартом «Партнерство».

Ми пишаємося тим, що представляємо вам цей посібник, і сподіваємося, що ви – так само, як і ми, – будете захоплені та натхнені його змістом.

З повагою,
Наталія Софій,
директор Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»,
та
Марина Ворон,
координатор програми «Школа як осередок розвитку громади»
Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»

Вступне слово

«Партнерство» – один із стандартних показників громадсько-активної школи, визнаний у європейському співтоваристві, який активно застосовується у вітчизняній практиці управління.

Головними партнерами для школи є держава (державний сектор), бізнес (комерційний сектор) і громада (некомерційний сектор).

Автор посібника справедливо зауважує, що соціальне партнерство залежить від взаємодії представників цих трьох секторів та дотримання ними відповідних принципів, серед яких пріоритетними є: рівноправність сторін; довіра у відносинах сторін; повага і врахування інтересів сторін; свобода вибору обговорюваних питань; добровільність прийняття сторонами певних зобов'язань; обов'язковість виконання досягнутих домовленостей; взаємне інформування сторін про зміну ситуації; гласність прийнятих сторонами рішень тощо.

Уміння керівників закладів освіти й партнерських організацій дотримуватись даних принципів та встановлення між ними юридичних стосунків у вигляді різних договорів дає можливість у результаті отримати різного роду інвестиції – інтелектуальні, матеріальні чи фінансові. При цьому важливими є двосторонній діалог, рівноправні та прозорі відносини між партнерами.

Автор посібника наводить конкретні приклади співпраці шкіл з різними організаціями і наголошує на важливості відповідного рівня підготовки кожної сторони до проектної діяльності, яка характеризується в педагогіці складними процесами – такими, як прогнозування, моделювання, планування, програмування та конструювання майбутніх освітніх систем.

Проектування спільної діяльності партнерів залежить від їхньої проектної компетентності, здатності до рефлексії та позитивної мотивації до проектної діяльності. Зокрема:

- проектна компетентність розглядається як сукупність теоретичних і практичних знань про сутність і процедури проектування, професійні й особистісні якості та досвід проектної діяльності, готовність і здатність розробляти та здійснювати проекти;
- рефлексія – як самоаналіз власної професійної діяльності;
- позитивна мотивація до проектної діяльності – як система професійних потреб, мотивів, інтересів і цінностей партнерів у процесі створення ними соціально-педагогічних, освітніх та психолого-педагогічних проектів.

Соціально-педагогічне проектування спрямоване на зміну соціального середовища, в результаті якої вирішуються різноманітні соціальні проблеми (наприклад, проект «Енергозбереження», «Благоустрій» тощо).

Освітнє проектування забезпечує інноваційні зміни в освітніх системах і процесах та передбачає формування нових державно-суспільних вимог щодо освіти, створення нових інститутів, освітніх стандартів.

Психолого-педагогічне проектування спрямоване на перетворення особи та міжособистісних відносин у рамках освітніх процесів, що проектуються; воно зорієнтоване на створення і модифікацію способів навчання й виховання; запровадження нових форм організації навчально-виховного процесу. Важливим у посібнику є розкриття критеріїв «партнерства» як одного з міжнародних стандартів громадсько-активної школи. Це дає можливість об'єктивно оцінити діяльність ГАШ із різних боків, з'ясувати: чи приймає школа рішення з партнерськими організаціями та громадськими установами при плануванні роботи; чи своєчасно надає інформацію про прийняті рішення; чи всі дії планує разом із партнерами; чи справедливо розподіляє нагороди між учасниками проектів тощо.

Вважаю, що методика самооцінювання діяльності громадсько-активних шкіл за стандартом «Партнерство», яка подана у цьому посібнику, буде корисною для керівників і дасть їм можливість самостійно розробити власну методику оцінювання школи з урахуванням міжнародних стандартів.

Сподіваюся, що цей посібник сприятиме поширенню ідеї розвитку партнерства у шкільній освіті й наблизить вітчизняну систему управління освітою до реалізації демократичних засад.

Лідія Даниленко,
професор з менеджменту освіти,
доктор педагогічних наук

Розділ 1. Роль громадсько-активних шкіл у налагодженні соціального партнерства

Громадсько-активні школи, хоч які б відмінності існували між ними в економічній чи соціальній сфері, мають спільну філософію. Такі школи ґрунтуються на демократичному ідеалі поваги до кожної людини та її прав, на участі у громадських справах, що стосуються загального добра. Мета громадсько-активних шкіл – діяльне залучення всіх зацікавлених сторін до вирішення проблем, які існують у спільноті. Такої мети неможливо досягти, не налагодивши взаємовигідного партнерства, що характеризується адаптацією до потреб громади, постійним пошуком відповідних шляхів утілення в життя спільних цілей та ретельним оцінюванням результатів діяльності.

Соціальне партнерство – спільна, колективно розподілена діяльність різних соціальних груп, що приводить до позитивних змін, поділяються яких прагнуть і з яких користають усі учасники цієї діяльності [1, 7].

Більш популярне визначення соціального партнерства таке: це форма взаємодії соціальних інститутів, груп, індивідів, що дає їм змогу вільно висловлювати свої інтереси і знаходити ефективні способи їхньої реалізації.

Наведеним щойно визначенням користуються в основному некомерційні організації, для яких, як і для шкіл, побудова партнерства життєво необхідна. Такі організації визначають соціальне партнерство як взаємодію представників трьох секторів у вирішенні соціальних проблем суспільства. При цьому під секторами мають на увазі три сектори нашого суспільства, які розділені за економічною ознакою:

- державний,
- комерційний,
- некомерційний.

Така ідея трисекторної моделі економіки використовується в усьому світі, і світовий досвід побудови соціального партнерства ґрунтується саме на цьому поділі.

Нижче наведено основні характеристики взаємодії представників трьох секторів економіки (див. Табл. 1).

Основні характеристики взаємодії представників трьох секторів економіки

Державний сектор	Комерційний сектор	Некомерційний сектор
<p>Державний сектор охоплює собою державу й місцеве самоврядування. Держава – це партнер особливого роду: вона може виступати каталізатором змін у соціально-економічному житті, фінансово й інституційно підтримувати громадські ініціативи, на яких засноване партнерство. Держава створює законодавчі та нормативні умови для реалізації інновацій, розвитку місцевого самоврядування, некомерційного сектора, благодійної діяльності. Держава формує цільові програми розвитку соціальної сфери й об'єднує для їх реалізації різні ресурси.</p> <p>Місцеве самоврядування має суттєві відмінності від центральної влади і власні цілі розвитку. Ці цілі зазвичай більш точно відображають інтереси місцевих громад.</p>	<p>Діяльність у рамках комерційного сектора націлена насамперед на виробництво й обмін товарів і послуг, створення матеріальної бази, що дає змогу забезпечити людську діяльність у всіх інших секторах. Бізнес та асоціації підприємців роблять благодійні пожертви, а також мають можливість використовувати досвід і професіоналізм компетентних менеджерів у вирішенні суспільно значущих проблем.</p>	<p>Некомерційний сектор розв'язує завдання самоорганізації людей для спільного і самостійного вирішення проблем, забезпечення своїх інтересів. Некомерційні організації, професійні асоціації, незалежні аналітичні центри пропонують нові ідеї та рішення, соціальні технології, забезпечують цивільний контроль над діями влади, залучають до роботи добровольців. Громадські об'єднання висловлюють інтереси певних груп населення (молоді, інвалідів тощо) і висувають нові ціннісні орієнтири (екологічний рух, правозахисний рух тощо).</p>

Таблиця 1

Безумовно, можливості (а отже, і роль) сторін у рамках соціального партнерства неоднакові. Якщо роль комерційних організацій головним чином у можливостях фінансування, а роль державних структур – ще й у використанні владних важелів, то громадські об'єднання формують та організують унікальний ресурс – соціальні ініціативи громадян.

Таким чином, виходить, що соціальне партнерство – взаємовигідна взає-

модія різних секторів суспільства, спрямована на вирішення соціальних проблем, забезпечення сталого розвитку соціальних відносин і підвищення якості життя, що здійснюється в рамках чинного законодавства [1, 9].

У ст. 3 Модельного закону про соціальне партнерство, прийнятому на двадцять сьомому пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць СНД (Постанова № 27–14 від 16 листопада 2006 року) наведено основні принципи соціального партнерства [8]:

- рівноправність сторін;
- довіра у відносинах сторін;
- визнання повноважності представництва сторін соціального партнерства;
- повага до сторін і врахування їхніх інтересів;
- свобода вибору обговорюваних питань;
- сумлінність у відносинах сторін соціального партнерства, що передбачає щирість і конструктивність, неприпустимість усякого невинуватого зволікання у вирішенні назрілих питань, прагнення дійти згоди;
- добровільність прийняття сторонами певних зобов'язань;
- компроміс щодо вирішення розбіжностей, що виникають у ході переговорів;
- обов'язковість виконання досягнутих домовленостей;
- взаємне інформування сторін про зміну ситуації;
- відповідальність сторін, їх представників, посадових та інших осіб за невиконання прийнятих зобов'язань і рішень;
- повне інформування сторін з метою виконання завдань соціального партнерства;
- систематичність контролю за виконанням прийнятих у рамках соціального партнерства угод, колективних договорів і рішень;
- гласність прийнятих сторонами рішень.

Досвід, про який піде мова, заснований на практиці шкіл, що використовують у своїй діяльності філософію громадсько-орієнтованої освіти, – шкіл, які ми називаємо громадсько-активними школами. Саме тому для нас соціальне партнерство в освіті цікаве перш за все місцем школи в цій взаємодії, її можливостями і перспективами.

Ідея соціального партнерства в освіті полягає в тому, що для вирішення проблем у цій соціально значущій сфері потрібні зусилля всього суспільства, а не тільки держави.

Проаналізовано [1, 13], що ГАШ у своїй більшості працюють із тими організаціями, діяльність яких розгортається в тому ж освітньому просторі:

- підприємства міста (села) – 62%;
- депутати органів місцевого самоврядування – 46%;
- адміністрація міста / району / села – 24%;
- члени громади – 46%;
- недержавні громадські організації – 24%;
- інші партнери – 8%.

Прикладом соціального партнерства є діяльність Красноріченського освітнього округу Кременського району Луганської області (див. Схема 1).

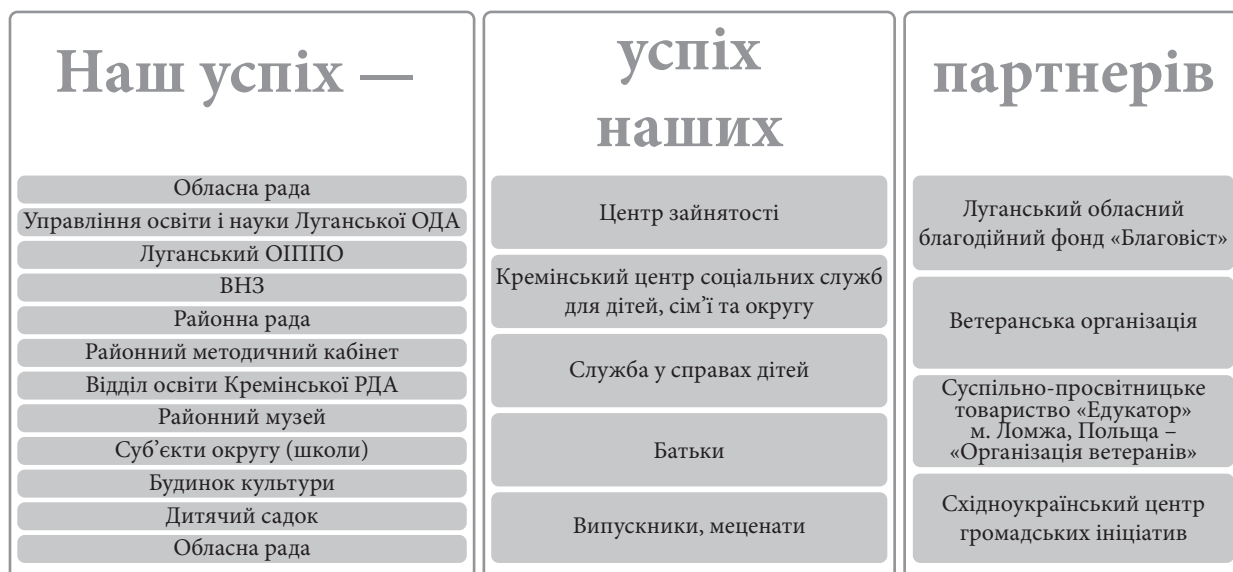

Схема 1

При побудові нашими школами соціального партнерства з представниками місцевих громад вибудовується індивідуальна траєкторія розвитку цього партнерства. І хоча в кожному окремому випадку формується своя історія відносин, є спільні для всіх шкіл кроки для побудови партнерства.

Партнерство – це найефективніша форма відносин між школою й іншими інститутами співтовариства.

Партнерствам, які створюються у громадсько-активних школах властиві такі характеристики [2, 106–107]:

- взаємовигідність;
- прозорість;
- волонтерство;

- двостороннє спілкування (взаємно протилежні потоки інформації);
- чесність;
- повага;
- рівність.

Будь-якій діяльності притаманні ризики. Ризик – це можлива подія, дія та / або бездіяльність партнера, що можуть призвести до негативних наслідків [6].

Досвід роботи громадсько-активних шкіл України свідчить про те, що суттєвим ризиком при налагодженні партнерства є необхідність враховувати очікування та побажання людей (підприємств, організацій), залучених до участі у спільній діяльності.

Шляхами зниження ризику є:

- Залучення основних зацікавлених сторін із самого початку і на всіх стадіях діяльності, що здійснюється.
- Постійне інформування про деталі діяльності й важливі технічні аспекти.
- Дотримання інтересів партнерів (громадськості).
- Дотримання принципів відкритості й відвертості посадовими особами для того, щоб викликати довірливе ставлення.

Зіткнувшись із проблемами у своїй діяльності й прагнучи поліпшити власне становище в суспільстві, школа починає усвідомлювати себе не як окремий інститут, що належить державі, а як місце, в якому перетинаються множинні інтереси всієї навколишньої громади. У школі виникає прагнення розуміти необхідність залучення всіх можливих організацій та людей, які поділяють її цінності.

Цікавим є досвід Білоріченської загальноосвітньої школи Лутугинського району Луганської області (директор – Любов Григорівна Коломовець) із налагодження партнерських відносин.

Ініціатором партнерської діяльності є не тільки школа. Вже стало звичним те, що, навпаки, до школи звертаються па допомогу. Так, сільська рада постійно використовує шкільний волонтерській загін для організації фізичної допомоги соціально незахищеним категоріям громадян: інвалідам, самотнім пенсіонерам, людям похилого віку тощо.

Звертання партнерів (ТОВ «Валентин-інвест») із закликом провести конкурс плакатів серед учнів за темою «Охорона праці очима дітей» стало одним із ефективних проектів, до якого були залучені всі члени громади різних вікових категорій.

На підприємствах вугільної промисловості ведеться певна статистика, яка свідчить про значну кількість людей, що втратили здоров'я через шкідливі умови праці, травми внаслідок порушення правил техніки безпеки на підприємстві. 80% мешканців селища – шахтарі, й тому тема конкурсу охорони шахтарської праці актуальна для кожної родини.

Конкурс було проведено у два етапи: шкільний і обласний. Твори переможців шкільного етапу було відіслано до територіального управління Держгірпромнагляду Друге місце в старшій віковій категорії регіонального етапу конкурсу посіла учениця школи Анастасія Антоненко (вчитель – Н. П. Губська) з роботою «Дотримуйся правил техніки безпеки», за що дівчину було нагороджено цінним призом та почесною грамотою.

Усі малюнки переможців шкільного етапу конкурсу було розміщено в будівлі комбінатів шахти та ГЗФ Білоріченська з метою пропаганди безпеки праці на виробництві та виховання поваги до праці шахтарів.

Наступним кроком у впровадженні проекту стало подальше розповсюдження інформації за даною тематикою серед громади. Для цього було проведено анкетування населення, інтерв'ю серед шахтарів, проаналізовано спеціальну літературу. Результатом роботи стало створення інформаційного буклету: «Техніка безпеки – необхідна умова безпеки життєдіяльності». Буклет було розповсюджено на всіх підприємствах, розташованих на території селища.

Цей проект не завершився підведенням підсумків конкурсу – він мав цікаве продовження. По-перше, ідеї малюнків, гасла плакатів було використано на підприємстві під час планування заходів з охорони праці. По-друге, багато учнів старших класів зацікавилася модернізацією індивідуальних засобів захисту праці шахтарів. Цікаві ідеї знайшли місце у проектах, що їх розробили учні на уроках фізики, хімії, біології з залученням фахівців шахти та фабрики «Білоріченська».

Проект зі створення спортивного майданчика для селища завжди був у мрі-

ях громади. І ось здійснення мрії стало реальним. На засіданні «круглого столу» «Пріоритетні дії щодо створення спортивного майданчика», яке спільно ініціювали сільська рада і школа, присутні зацікавлені особи прийняли рішення, що стало не звичайною формальністю, а закономірним планом подальшої діяльності (Табл. 2).

Заходи, щодо створення спортивного майданчика

	Заплановані заходи	Відповідальні
1.	Розробити бізнес-план будівництва спортивного майданчика селища	Селищна рада
2.	Внести до селищного бюджету статтю з витрат на створення басейну та зимового стадіону	Селищна рада
3.	Із метою підтримання порядку на дитячому майданчику організувати чергування учнів старших класів	Рада школи, представники учнівського самоврядування
4.	Організувати проведення селищного суботника для будівництва спортивного майданчика	Селищна рада, рада школи, представники учнівського самоврядування
5.	Використовувати в роботі учнів школи і мешканців селища такий ресурс, як БК с. Комсомолець	Селищна рада, рада школи,
6.	Здійснити фізичну допомогу в реконструкції тренажерного залу	Рада школи, представники учнівського самоврядування
7.	Запрошувати президента школи, членів учнівського самоврядування на засідання селищної ради	Селищна рада
8.	Продовжити роботу щодо створення громадської організації у селищній раді, до складу якої ввести представників усіх підприємств та бізнес-структур селища, а також старшокласників школи	Селищна рада, рада школи, представники громади

Таблиця 2

Партнерство – одна з основних характеристик діяльності Іванівської загальноосвітньої школи Кіровоградської області (директор – О. А. Усач). Саме воно дає змогу встановленню і розвитку взаємовигідних відносин між школою, владою, громадою й бізнесовими структурами для спільного вирішення загальних проблем, що існують на території. Координує діяльність у цьому напрямку творча група, до складу якої входять представники влади, громади, бізнесу та школи. Владу представляє Іванівський сільський голова Т. Б. Дорошенко;

громаду – голова громадської організації «Іванівська Веселка» О. В. Баркар, педагог-організатор школи; бізнес – голова ФГ «Омельяненко» С. Б. Омельяненко; школу – директор О. А. Усач .

У квітні 2009 року в Іванівці було створено громадську організацію «Іванівська Веселка», до складу якої входять учителі, батьки та інші активні члени громади. На зборах громади було визначено найбільш актуальні територіальні проблеми: підвіз дітей до школи; забезпечення енергозбереження у навчальному закладі; освітлення вулиць, ремонт ФАПів та придбання медичного обладнання; ремонт будинку культури та сільської бібліотеки; екологічні проекти.

Уже є достатній досвід вирішення різних проблем спільними зусиллями. Це низка проектів, які на сьогодні завершено і результати яких стали корисними для всієї громади.

Відновлено роботу актового залу школи в умовах, коли не працює сільський Будинок культури. Залом не користувались упродовж останніх 10 років у зв'язку з його аварійним станом. Ініціаторами виконання ремонтних робіт стали активісти шкільного самоврядування. На спільному засіданні шкільної ради й адміністрації школи за участю сільського голови було складено план дій. Матеріалами допомогло фермерське господарство. Кваліфіковані ремонтні роботи (штукатурення стін та ремонт електропроводки) оплатило фермерське господарство. Некваліфіковані роботи виконували всією громадою: вчителі, учні, батьки.

«Чому нам це вдалося? Тому, що ми всі були окрилені спільною ідеєю, уявляли кінцевий результат. Нас надихала діяльність. Урок успіху наштовхнув нас на вирішення інших, не менш важливих справ», – розповідає директор Олена Усач.

Відкриття групи дошкільного виховання «Веселка» при Іванівській ЗОШ І–ІІІ ст. Кіровоградської області в умовах, коли на території сільської ради не функціонував жоден дошкільний заклад, стало справжнім святом у громаді. Спочатку ініціативна група розробила проект на конкурс, що фінансувався спільно обласною радою та обласною державною адміністрацією. Сільський голова успішно захистила даний проект, і було отримано кошти в обсягу 20000 грн. на закупівлю обладнання. Потім було виділено частину приміщення школи, де проведено реконструкцію відповідно до вимог дошкільного закладу. Всі некваліфіковані роботи виконували вчителі, батьки та інші члени громади. Всього було витрачено 100 000 грн. На сьогодні дошкільний заклад «Веселка» приймає до 30 дошкільнят.

«У нас вийшло! І ви спробуйте бути аніматорами ідей. А коли справу завер-

шено – більше людей починає вірити в успіх справи, яку реалізуємо разом». Так каже Іванівський сільський голова Т. Б. Дорошенко.

Для того, щоб кращими стали умови підвозу учнів до школи, було реалізовано проект «Шкільний автобус». Стало можливим підвезення учнів із трьох населених пунктів та водночас вирішено питання поїздок на екскурсії. Автобус купували за підтримки програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», районної та сільської рад, місцевих сільськогосподарських підприємств, мешканців села.

Реалізовано проект «Енергозберігаючі заходи у школі с. Іванівка»: замінено 97 вікон та входні двері в Іванівській ЗОШ I–III ст. Цей проект також став успішним завдяки програмі розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», районній та сільській радам, місцевим сільськогосподарським підприємствам, членам громади.

Завершено проект «Шлях до оздоровлення іванівців», у результаті якого закуплено обладнання на суму 30000 грн. в Іванівську лікарську амбулаторію, яка розташована поруч зі школою та обслуговує учнів.

Громадська організація «Іванівська Веселка» виграла гранти Міжнародного фонду «Відродження» на реалізацію проекту «Перетворення сільського будинку культури на центр громадської активності «Ковчег» (в обсягу 45000 грн.) та проекту «Хто володіє інформацією, той володіє світом» (в обсягу 8900 грн.). При центрі громадської активності «Ковчег» працюватимуть гуртки, у яких будуть задіяні учні та молодь села.

Для реалізації більшості проектів залучалися волонтери – члени громади, які допомагали виконувати різні будівельні, ремонтні роботи. І це гарний приклад для молоді. Діти вчаться бути активними громадянами, і це – успіх!

У Довгошиївській ЗОШ I–II ст. Млинівського району Рівненської області партнерство розуміють як встановлення і розвиток взаємовигідних відносин для спільного вирішення загальних проблем. Сторони мають добре розуміти ситуацію, бути проінформованими і чітко усвідомлювати користь для суспільства, щоб сприяти активному й енергійному поліпшенню освітніх та соціальних структур.

Можна виокремити такі компоненти соціального партнерства:

- Взаємовигідна активна співпраця з громадськими організаціями, державними органами, бізнесовими структурами, релігійними установами.
- Розробка та реалізація спільних освітніх, соціально-оздоровчих, культурних проектів.
- Розвиток і усунення практики активної громадянської позиції.

- Спрямування ресурсів громади на розвиток школи, дошкільного закладу, громадянської самоорганізації і самоуправління.
- Створення на місцевому рівні реальних структур громадянського суспільства і гарантія їхнього стабільного розвитку.
- Надання різноманітних освітньо-соціальних послуг для покращення рівня життя громади.
- Залучення громади до процесів управління.

Над розробкою та реалізацією спільних освітніх, соціально-оздоровчих, культурних проектів у Довгошиївській ЗОШ почали працювати з 2005 року. Про конкурс проектів громад, який оголосила Рівненська обласна філія громадської організації «Комітет виборців України», працівники школи дізналися з оголошення у засобах масової інформації. Це оголошення обговорювалось на шкільних зборах, на засіданні екологічної комісії Млинівської районної ради.

Після визначення мети проекту (ремонт спортивного залу) ініціативна група проводила індивідуальні бесіди, письмові опитування. Було складено перелік зацікавлених осіб, готових зробити внесок або відпрацювати кілька днів. Нижче подано зразок оформлення переліку.

№	Прізвище, ім'я	Готовий зробити внесок в обсягу принаймні...	Готовий відпрацювати ... днів	Підпис	Примітка

Партнерами роботи над цим проектом були:

- «Комітет виборців України» (Рівненська філія громадської організації) інформаційно-методична та консультативна допомога, фінансування.
- Фонд ім. Стефана Баторія – фінансування.
- Інститут сталих спільнот (Мережа громадянської дії в Україні) – фінансування.
- Млинівська райдержадміністрація – фінансування.
- Громада с. Довгошиї – фінансування, виконання ремонтних робіт.
- Довгошиївська селищна рада, місцеві підприємці – перевезення матеріалів.
- Млинівський держліспгосп – забезпечення лісоматеріалами.
- Млинівський спецліспгосп – розпилювання деревини.
- Рівненська ОблСЮТур – доставка стаціонарного обладнання (тренажерів) для тренування туристів.

- Довгошиївська ЗОШ – фінансування, виконання ремонтних робіт.

Координувала об'єднання цих суб'єктів ініціативна група, до складу якої входили представники школи, громади, сільської ради.

У результаті вирішення проблеми школа отримала можливість проводити повноцінні уроки з фізичної культури, оздоровчі заходи при будь-яких кліматичних умовах, а спортивні команди села та школи отримали можливість систематично тренуватись (що сприяє пропаганді здорового способу життя серед сільського населення, насамперед молоді).

Учні школи за останні п'ять років тричі входили до першої трійки призерів у районній спартакіаді школярів.

У спортивному залі було проведено масштабні ремонтні роботи: замінено та пофарбовано 380 м² підлоги, поновлено штукатурку на стінах площею 80 м², замінено трубопроводи центрального опалення у спортзалі, гімнастичному залі, підсобній кімнаті, коридорі, пофарбовано 225 м² панелей, побілено 435 м² стіни і 385 м² стелі, пофарбовано 21 вікно, 5 дверей, обладнано 12 вентиляційних отворів під підлогу, розібрано основу і старе покриття підлоги, знято стару штукатурку, здійснювалося транспортування та розпилювання деревини.

Вартість усього проекту становила 130 000 грн. за кошторисом. Реалізовано проект було за 40000 грн. (із них громада, працівники школи виконали обсяг робіт вартістю 24000 грн).

У 2006 році зреалізовано міні-проекти (без залучення бюджетних коштів, а за кошти спонсорів, громади, працівників школи) на загальну суму 4000 грн. Замінено теплообмінник у котлі, встановлено автоматичну станцію керування водопостачанням, встановлено повнопотоковий фільтр для очищення води від механічних домішок.

У 2007 році батьки учнів на загальношкільних батьківських зборах підняли проблему відновлення системи санітарно-очисних споруд у школі. Завдання проекту полягало в: очищенні каналізаційної мережі; придбанні сантехнічного обладнання для дитячих туалетів; облаштуванні 6 санвузлів; проведенні для учнів школи інформаційної кампанії з метою вивчення правил користування санвузлом; покращенні стану фізичного та психологічного здоров'я учнів; зменшенні кількості застудних захворювань.

Також було створено ініціативну групу, проведено опитування, складений робочий план, кошторис проекту.

Партнерами роботи над проектом були:

- Комітет виборців України (Рівненська філія громадської організації) інформаційно-методична та консультативна допомога, фінансування.

-
- Фонд ім. Стефана Баторія – фінансування.
 - Відділ освіти Млинівської РДА – організація робіт з очищення зовнішньої каналізаційної мережі.
 - Довгошиївська сільська рада, місцеві підприємці – перевезення матеріалів.
 - Довгошиївська ЗОШ – очищення внутрішньої каналізаційної мережі, підготовчі роботи, участь у ремонті, проведення інформаційної кампанії, фінансування.
 - Місцеві підприємці – підвіз піску.

У результаті вирішення проблеми у школі було облаштовано 6 санвузлів. Було виконано роботи з демонтажу санітарно-технічних приладів (кількістю 18 шт.), очищення внутрішньої та зовнішньої каналізаційної мережі (довжиною 430 м), встановлення унітазів із бачками (18 шт.), облицювання плиткою (площі 90 м²), фарбування (площі 20 м²).

Вартість усього проекту становила 9000 грн., проте роботу було зроблено трохи менше як за 6000 грн. (без використання при цьому бюджетних коштів). Громада (в основному батьки), працівники школи виконали обсяг робіт вартістю трохи більше, ніж 3000 грн.

Партнерами школи є не тільки громадські організації, державні органи, бізнесові структури, а й церква. Зокрема у 2009 році на зустрічі випускників керівництво школи звернулося по допомогу та підтримку до архієпископа Вишгородського, намісника Києво-Печерської Свято-Успенської Лаври УПЦ владики Павла, який залюбки погодився допомогти і виділив 20000 грн. на реконструкцію актового залу та 10000 грн. на естетичне оформлення вестибюлю. Працівники школи, батьки виконали такі роботи: у вестибюлі – з укладання плитки на площі 100 м², знімання старої поверхні; в актовому залі – замінено 4 дерев'яні вікна на енергозберігаючі металопластикові (площею 20 м²) і пофарбовано 150 м² підлоги, побілено стіни і стелю загальною площею 450 м²; замінено трубопроводи центрального опалення, пофарбовано двері, труби, батареї та виконано інші роботи, які не потребували певної кваліфікації, приблизно на суму 6000 грн. Наприкінці травня 2009 р. за участю владики Павла та монахів Києво-Печерської лаври місцевий священник здійснив освячення актового залу.

Спільно з проектом Європейського Союзу та Програмою розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» у 2009 році розпочато впровадження проекту «Енергозбереження в Довгошиївській ЗОШ І–ІІІ ст.». Цей проект на сьогодні є одним з наймасштабніших на території не тільки с. Дов-

гошії, а й усього Млинівського району і потребує найширшого залучення громади до фінансової та фізичної участі.

Дані про проект щодо фінансування:

№	Партнери	Готівка	Натуральний внесок	Усього
1.	Організація громади	8100	8736	16836
2.	Сільська рада	2000		2000
3.	Районна адміністрація	61820		61820
4.	ПРООН / СВА	81000		81000
	Усього	152920	8736	161656

У рамках проекту, який було завершено на початку 2011 р., у школі замінили 69 дерев'яних вікон на енергозберігаючі металопластикові.

Упровадження цього проекту дало можливість поліпшити технічний стан будівлі школи, продовжити її експлуатацію, пов'язану з функціональним призначенням, поліпшити енергозбереження приміщень, забезпечити дотримання температурного режиму в школі, дошкільному закладі.

Сподіваємось на те, що в результаті вирішення цих проблем у школі зменшиться захворюваність та покращаться умови організації навчально-виховного процесу.

Підсумовуючи зазначене вище, можна виокремити такі причини успіху моделі соціального партнерства Довгошіївської школи Млинівського району Рівненської області, дошкільного закладу з іншими інститутами співтовариства:

- залучення додаткових людських та матеріальних ресурсів для підтримки школи, дошкільного закладу та для задоволення потреб і інтересів громадян;
- для директора школи, завідувача дошкільного закладу – приваблива ідея партнерських відносин: «Ми можемо не просити, а пропонувати співпрацю»;
- можливість поліпшити імідж школи, дошкільного закладу;
- ідею партнерства реалізують учителі, за своєю природою це ініціативні члени громади, зорієнтовані на волонтерську діяльність і спроможні до багатьох звершень в ім'я надихаючої ідеї;
- партнерство забезпечує участь дитини у житті великої спільноти й успішну соціалізацію;
- партнерство створює соціальний капітал, поліпшує взаєморозуміння, довіру і взаємодію між представниками різних секторів громадян;

-
- іще одна цінність моделі соціального партнерства – її адаптивність (і маленька сільська, і велика школа мегаполісу можуть знайти свій власний варіант розвитку).

Важко поставити під сумнів, що освіта є однією з найбільш значущих цінностей в українському суспільстві. Проте суспільство неоднорідне, отже, сприйняття проблем освіти різне, – а значить, не завжди партнерські відносини між освітою й різними секторами суспільства будуть складатися в один момент і відразу позитивно. Ініціатива найчастіше належить освітнім установам.

Ми розуміємо партнерство як встановлення співробітництва школи з мешканцями та організаціями в громаді щодо спільного вирішення соціальних та освітніх проблем, зростання соціальної значущості школи та її запотребованості як громадського інституту, залучення до школи позабюджетних коштів.

Розділ 2. Оцінювання якості діяльності ГАШ – дієвий інструмент у налагодженні партнерства

Для ефективної діяльності навчального закладу в налагодженні партнерства дієвим інструментом є оцінювання якості діяльності громадсько-активної школи за Міжнародними стандартами якості діяльності громадсько-активної школи. Ці стандарти розробив Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» разом із міжнародними партнерами з метою допомогти громадсько-активним школам виробити їхні найкращі практики та визначити шляхи для подальшого розвитку.

Критерії міжнародних стандартів [7] щодо такого напрямку, як побудова партнерства, дають змогу оцінити діяльність ГАШ із різних боків: чи приймає школа рішення спільно з партнерськими організаціями та громадськими установами при плануванні перших кроків дій; чи своєчасно надається інформація про прийняті рішення: чи всі дії та деталі обговорюються разом із партнерами: чи відповідальність і нагороди чесно розподілені між усіма учасниками.

Не менш важливою є підтримка діяльності, яку розпочинає хтось із партнерів. Для провадження діяльності на користь громади, для виконання спільних дій значущим є об'єднання ресурсів школи і громади – як матеріальних, так і фінансових та людських.

Письмова угода про кожну дію – важливий документ, у якому визначена лідерська позиція в кожній справі: цей документ закріплений, офіційно узгоджений партнерами з обох сторін.

Дуже важливим компонентом у партнерських стосунках є інформація про внески, що їх здійснили партнери, в публікаціях і звітах. Інформування у пресі, на вебсайтах, у виданнях про партнерство сприяє заохоченню членів громади брати участь у діяльності, яку організують ті чи інші партнери.

Співпраця з місцевою, регіональною та національною мережею громадсько-активних шкіл дає можливість іншим школам чи громадам запланувати відвідини різноманітних подій, а також презентувати досвід роботи окремої школи в місцевому контексті.

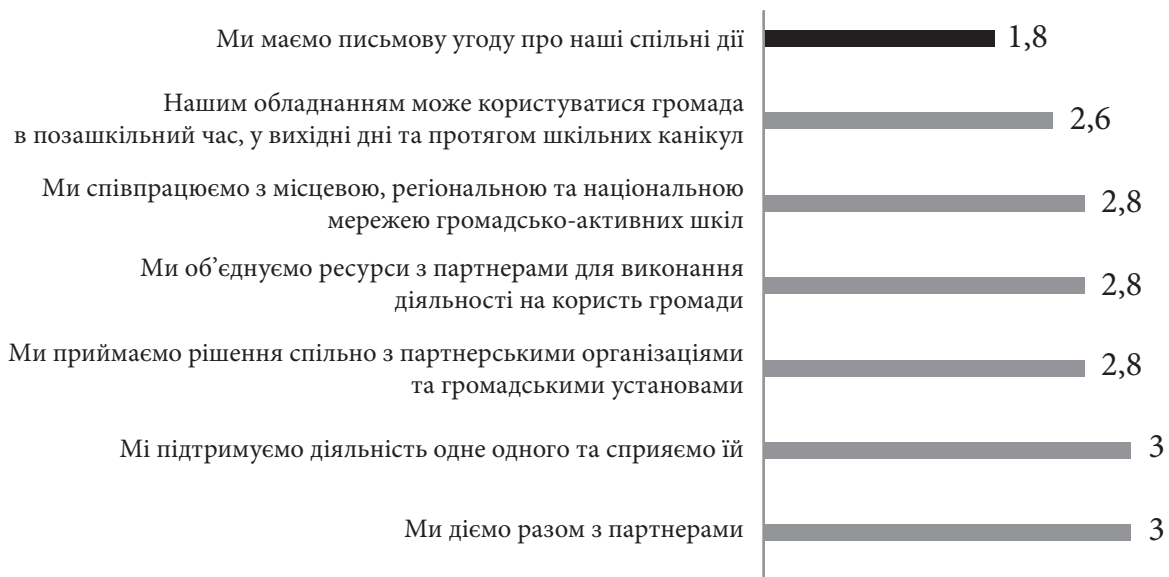
Безкоштовне користування шкільним обладнанням повинне дозволятися всім мешканцям громади незалежно від віку, статі, сексуальної орієнтації, релігійних вірувань та фінансових можливостей.

Співпраця з усіма, хто проявляє зацікавленість до проблем громади, це починається з вияву бажання школи брати участь у заходах інших організацій, які піклуються про вирішення громадських проблем.

У ході реалізації Міжнародного проекту «Якісний розвиток громадсько-активних шкіл: оцінка впливу міжнародних стандартів» у 2009–2011 рр. пілотні громадсько-активні школи України (за підтримки ВФ «Крок за кроком») провели самооцінювання діяльності ГАШ за Міжнародними стандартами.

Узагальнені результати самооцінювання громадсько-активних шкіл України зі стандарту «Партнерство» представлено на Діаграмі 1.

Результати самооцінювання, стандарт «Партнерство»

Діаграма 1

Як видно з діаграми, найбільш розвинені напрями в діяльності громадсько-активних шкіл – учасниць проекту щодо налагодження партнерства, за результатами самооцінювання, – це залучення всіх зацікавлених осіб до вирішення проблем громади (сильна позиція – 3,2 бала) та співпраця й підтримка діяльності партнерів (сильна позиція – 3 бали).

Проте водночас слід зазначити, що більшість ГАШ не має письмових угод спільних дій з партнерами (1,8 бала, що свідчить про те, що школи ледь сягають початкового рівня розвитку цього напрямку діяльності).

Розділ 3. Із досвіду проведення процесу самооцінювання діяльності ГАШ за стандартом «Партнерство»

Представляємо досвід проведення самооцінювання діяльності ГАШ за стандартом «Партнерство». Сподіваємось на те, що матеріали Білоріченської загальноосвітньої школи I–III ступенів Лутугинського району Луганської області будуть корисними тим, хто зацікавлений питаннями самооцінювання за Міжнародними стандартами.

Аналіз результатів I-го етапу самооцінювання якості діяльності громадсько-активної школи у 2010 році дав змогу визначити найбільш сильні позиції, а в деяких аспектах сферах діяльності – і відмінні результати роботи школи, що має пріоритет зі стандарту «Партнерство».

Так, відмінних результатів громадсько-активні школи сягнули у сфері співпраці у вирішенні проблем громади. Сильну позицію посіла діяльність школи у прийнятті рішень із партнерськими установами та громадськими організаціями, в організації й проведенні різних заходів, у підтримці й сприянні діяльності один одного, у співпраці з місцевою, регіональною та національною мережею громадсько-активних шкіл.

Але результати I-го етапу також вказали на такі слабкі сторони діяльності школи:

- об'єднання ресурсів для виконання діяльності на користь громади;
- надання громаді можливості користуватись обладнанням школи у позаурочний час, у вихідні дні та впродовж шкільних канікул;
- відсутність письмової угоди про спільні дії з партнерами.

Таким чином, проведення I-го етапу самооцінювання діяльності ГАШ дало Білоріченській загальноосвітній школі можливість розставити пріоритети для подальшої роботи, визначити головні завдання і скласти план діяльності з налагодження партнерських стосунків з реальними та потенційними партнерами.

Першим кроком у реалізації плану дій стало соціальне опитування серед мешканців громади з метою визначити їхні потреби. У опитуванні взяли участь 291 респондентів. Опрацювавши отриману інформацію, працівники школи визначили, що громаді потрібні такі знання, зміни, послуги:

- Освітні послуги (як-от підготовка абітурієнтів до вступу у вищі навчальні заклади; навчання вступників комп'ютерної грамотності, розмовної англійської) бажають отримувати 33% респондентів.
- Спортивно-оздоровчі заходи хотіли б відвідувати 29,8% респондентів.

- Психологічної допомоги потребують 13,5% респондентів.
- За ремонтні роботи у приватних оселях людей похилого віку, ветеранів висловились 3% респондентів.
- Ознайомлення зі здоров'язберігаючими технологіями тощо цікавить 12% респондентів.
- Доступ до мережі Інтернет хочуть мати 9,7% респондентів.

На підставі результатів анкетування складено спільний план заходів із використанням ресурсів школи і громади.

Співпрацю школи з партнерами закріплено підписаними угодами (договорами). Далі наведено приклад договору про співпрацю (див. Табл. 3).

ДОГОВІР ПРО СПІВПРАЦЮ

«30» вересня 2009 р.

Ми, сторони, що нижче підписалися: експериментальний навчальний заклад регіонального рівня КЗ «Білоріченська загальноосвітня школа I-III ступенів Лутинського району Луганської області» (у подальшому іменована Білоріченська ЗОШ), в особі директора школи Коломоець Любові Григорівни, – укладаємо цей договір про співпрацю з ТОВ «Валентин-інвест» (шахта «Білоріченська») про таке:

1. Білоріченська ЗОШ I–III ступенів зобов'язується постійно підтримувати партнерські взаємовідносини з ТОВ «Валентин-інвест» (шахта «Білоріченська»).
 - 1.1. Щорічно складати та узгоджувати план спільної роботи щодо соціального та культурного розвитку громади.
 - 1.2. Надавати можливість, у разі потреби, користуватися матеріальними ресурсами школи для проведення різних заходів.
 - 1.3. Надавати безкоштовні освітні послуги для підготовки до ЗНО робітникам шахти, які виявили бажання вступати до вищих навчальних закладів.
2. Адміністрація ТОВ «Валентин-інвест» (шахта «Білоріченська»), у свою чергу, зобов'язується:
 - 2.1. Підтримувати проведення заходів щодо соціального та культурного розвитку громади.
 - 2.2. Спільно впроваджувати проекти щодо благодійної соціальної допомоги мешканцям громади: ветеранам Великої Вітчизняної війни, інвалідам-афганцям та дітям з особливими потребами.
 - 2.3. Надавати посильну допомогу в проведенні благодійних заходів, акцій тощо.

Цей договір набуває юридичної сили з 1 вересня 2010 року терміном на 4 роки до 1 грудня 2014 року.

Директор КЗ «Білоріченська ЗОШ І–ІІІ ступенів»	Л. Г. Коломоєць
Директор ТОВ «Валентин-інвест» (шахта «Білоріченська»)	В. Е. Васильєв

Таблиця 3

Робота над реалізацією плану дій дала суттєві результати. Якщо в 2010 році реальних партнерів у школи було 7, а потенційних – 11, то в 2011 році 5 потенційних партнерів стали реальними. Школою почали цікавитися такі потужні підприємства, як ТОВ «Валентин-інвест» (шахта «Білоріченська»), гірничо-збагачувальна фабрика «Білоріченська». Члени громади побачили, що школа не тільки живе життям громади, а й бере активну участь у формуванні самої громади, що є не менш важливим.

Це дало відчутні результати у різних напрямках діяльності (див. Табл. 4).

Результативність реалізації плану дій

Напрямок діяльності		Результативність	
		2010 р.	2011 р.
1	Благодійний фонд: - батьківські внески - спонсорська допомога	3000 грн.	5000 грн.
2	Упровадження інноваційної технології: - проектна технологія навчання (використання)	17% вчителів	25% вчителів
3	Матеріальна база: •Шкільне приладдя - Дошки - Парти - Стільці •Обладнання актового залу - інтерактивна дошка - комп'ютери - ноутбуки	1 1 компл. 30 шт. - 2 -	8 5 компл. 95 шт. 1 5 2
4	Фінансовий потенціал: - укладання угод - реальні партнери - потенційні партнери	6 7 11	11 12 9

5	Кадровий потенціал:		
	Молоді спеціалісти	2	7
	Спеціалісти I категорії	13	19
	Спеціалісти II категорії	8	11
6	Здоров'язберігаючий потенціал:		
	- обладнання спортивного залу	39%	58%
	- обладнання спортивного інвентарю	41 (один.)	93
	- літне оздоровлення учнів за кошти підприємств	7%	(один.) 8%

Таблиця 4

Як видно з таблиці, за всіма напрямками *спостерігається позитивна динаміка*.

План дій реалізовано. Настав час другого етапу самооцінювання.

Динаміку результатів першого і другого етапів самооцінювання якості діяльності школи за Міжнародними стандартами представлено в Табл. 5.

Динаміка результатів двох етапів самооцінювання діяльності ГАШ за Міжнародними стандартами (стандарт «Партнерство»)

відсутність розвитку (1 б.)	початковий рівень (2 б.)	сильна позиція (3 б.)	відмінні результати (4 б.)
Критерії оцінювання стандарту «Партнерство» за Міжнародними стандартами			Ступінь розвитку за результатами самооцінювання
			I етап 2010
			II етап 2011
Приймаємо рішення з партнерами			3 → 3,7
Діємо разом з партнерами			3 → 3,3
Об'єднуємо ресурси на користь громади			1 → 2,8
Маємо письмову угоду про спільні дії			1 → 3
Підтримуємо та сприяємо діяльності одне одного			3 → 3
Співпрацюємо з місцевою, регіональною мережею ГАШ			3 → 3,3
Маємо домовленості про користування обладнанням			1 → 2,9
Працюємо з усіма			4 → 4

Таблиця 5

Як видно з таблиці, результати другого етапу самооцінювання свідчать про те, що відбулися суттєві зміни в діяльності школи за стандартом «Партнерство». Ско-

ординовано діяльність школи і її партнерів щодо підписання угод, об'єднання ресурсів школи й партнерів на користь громади; доступ до обладнання, яким може користуватися громада, став більш відкритим.

Після проведення самооцінювання діяльності виникає запитання: «Що це все дало школі?» Насамперед це:

- підвищення статусу школи в громаді;
- створення умов для організації здорового відпочинку учнів, членів громади, розвитку самої громади (відкриття тренажерного залу, залучення до гуртків фахівців Будинку Культури);
- створення спортивних майданчиків;
- обладнання дитячих майданчиків у дворах;
- організація за інтересами спортивних, оздоровчих заходів для всіх членів громади;
- увага до соціально незахищених членів громади;
- залучення людей з особливими потребами до повноцінного життя;
- розвиток волонтерського руху в громаді;
- надання безкоштовних освітніх послуг членам громади;
- зниження рівня захворюваності за минулий рік;
- економія коштів за електроенергію в оселях (соціальні проекти школи і громади тощо).

«Партнерство» очима учасників самооцінювання

У процедурі першого та другого етапів самооцінювання якості діяльності ГАШ за Міжнародними стандартами брали участь: члени громади різних вікових категорій і соціального статусу, партнери всіх ланок, батьки, педагоги.

Цікавою є думка учасників щодо необхідності партнерства в роботі громадсько-активної школи. Соціальне партнерство необхідне (за результатами опитування):

- для співуправління школою вчителів, учнів та батьків – 18%;
- для об'єднання на захист своїх прав – 2%;
- для соціально-економічного розвитку громади – 31%;
- для ефективного залучення коштів для розвитку школи – 25%;
- для використання ресурсів школи та громади зацікавленими сторонами – 23%;
- соціальне партнерство освітнім установам зовсім не потрібне – 1%.

Результати опитування ще раз підтверджують думку, що тільки спільна, колективно розподілена діяльність різних соціальних груп приводить до позитивних змін на користь громади.

Як розуміють партнерство учасники самооцінювання? Що дала школі та кожному діяльність за Міжнародними стандартами?

«Мета соціального партнерства в освіті полягає в тому, що для вирішення проблем у цій соціально значущій сфері потрібні зусилля всього суспільства, а не тільки однієї з його складових – держави», – розповідає Л. Г. Коломоєць, директор КЗ «Білоріченська ЗОШ І–ІІІ ст.» Лутугинського р-ну Луганської області.

КЗ «Білоріченська ЗОШ І–ІІІ ст.» робить у цьому напрямку перші кроки. Керівництво закладу насамперед почало з вивчення громадської думки і бачення ідеалів партнерства, шукаючи відповідь на такі запитання:

- Хто він, наш соціальний партнер? Який він?
- Чи є сьогодні ґрунт для взаємовигідного співробітництва (тобто партнерства) між освітою, окремими громадськими, благодійними організаціями, конкретними людьми, державними структурами?
- Які можливості представляє розбудова партнерства і, навпаки, які її недоліки?
- Якими технологіями необхідно володіти для ефективного партнерства?
- У чому допомагає соціальне партнерство?

Аналіз соціального простору показав, що коло соціальних партнерів КЗ «Білоріченська ЗОШ І–ІІІ ст.» досить широке. По суті, потенційним партнером є або може бути кожна людина, що виявляє інтерес до нагальних проблем школи. Партнерські відносини з школою стосуються як власне освітнього процесу, так і організації життєдіяльності та функціонування освітньої установи. Так, у реалізації освітніх і виховних завдань Білоріченської ЗОШ І–ІІ ст. завжди незмінну участь беруть Білоріченський Будинок культури, селищна бібліотека. Представники цих установ ведуть роботу з патріотичного виховання молоді, розвитку особистісних якостей, творчих обдарувань. Спільно зі школою організуються і проводяться творчі вечори, літературні вітальні, концерти різної тематики, засідання підліткових клубів, а хлопці з гуртків школи – це незмінні учасники звітних концертів Будинку культури. Адміністрація Білоріченської

сільської ради, дитячий садок, Рада ветеранів, батьківська громадськість, районні служби – це не повний перелік партнерів Білоріченської школи.

Забезпечення гідного функціонування закладу було б неможливим, звичайно, без участі ТОВ «Валентин-інвест» (шахти «Білоріченська»), ГЗФ «Білоріченська», ПП п. «Білоріченський» – це незмінні партнери школи в організації гарячого харчування учнів, а значить, у збереженні фізичного здоров'я молодого покоління.

«Відмінні риси партнерів – це порядність, обов'язковість, професіоналізм. Такий він – наш партнер», – окреслює ідеал партнерства Л. Г. Коломоєць.

Т. А. Дренська, вчитель біології КЗ «Білоріченська ЗОШ І–ІІІ ст. Лутугинського р-ну Луганської області», зазначає: «Перші наші цілеспрямовані оцінки досвіду взаємодії показали, що соціальне партнерство допомагає спрямовувати ресурси школи на розвиток діяльності освітнього закладу, його суспільної самоорганізації й самоврядування. Партнери залучають ресурси суспільства для розвитку освітньої сфери. Партнерство допомагає накопичувати й передавати наш життєвий досвід як освітнього співтовариства, а також досвід наших партнерів для формування здатності виживати на ринку освітніх послуг...»

Учасницею процедури самооцінювання була й класний керівник 4-го класу О. Г. Федірко, яка висловилася так: «Після отримання результатів першого етапу оцінювання за стандартом «Партнерство» у мене виникло багато питань стосовно таких показників, як об'єднання ресурсів на користь громади, складання письмової угоди. Але детальний розгляд цього питання під час проведення процедури самооцінювання допоміг мені осмислити партнерство як необхідну умову в діяльності ГАШ.

Партнерство – це спільний двосторонній взаємовигідний процес, де партнер, здійснюючи духовний і матеріальний внесок у школу, не відразу отримує віддачу, але прогнозує її на майбутнє. Майбутнє – це людина, вихована позитивним прикладом. А таких прикладів у співпраці з партнерами дуже багато. Тільки славетних героїв – кавалерів «Ордену Шахтарської слави» у селищі 39 осіб. Для школи партнерство – найважливіший скарб».

Зрозуміти суть та необхідність соціального партнерства в освіті участь в оцінюванні якості роботи школи за Міжнародними стандартами допомогла О. В. Гуцовій, матері учня 5-А класу:

«Коли нам уперше запропонували взяти участь в оцінюванні якості роботи школи за Міжнародними стандартами, мені не зовсім зрозумілим було саме поняття партнерства. Тому моя оцінка діяльності школи за цим критерієм була не дуже високою. Але за два роки роботи школи моя думка змінилась. Я усвідомила, що ефективно соці-

альне партнерство в освіті передбачає:

- готовність до співпраці школи і самої громади;
- потреби школи;
- ініціативу школи;
- ініціативу недержавних установ;
- ясну мету.

Наявність названих умов сприяє тому, що партнерство залучає ресурси співтовариства для підтримки школи, громадянської активності, благодійності, волонтерства. Тому я вважаю, що школа рухається у правильному напрямку».

«Процедура оцінювання діяльності школи – це насамперед оцінювання роботи всього педагогічного та учнівського колективів. І тому не завжди легко оцінити самого себе. Але Міжнародні стандарти оцінювання якості ГАШ дали мені змогу об'єктивно підійти до цього питання. Критерії зрозумілі, питання чіткі, тому відпові-

ді були однозначні. За ті два роки між першим і другим етапом оцінювання, на мій погляд, школа стала більш відкритою. На сьогодні моя оцінка позиції свідчить про моє задоволення нашою роботою, – розповідає Владислав Левкович, учень 10-А класу. – Я вважаю, що особистий внесок у подальший розвиток такої складової Міжнародних стандартів, як «Партнерство», можна побачити в тих коментарях, які я додав на аркуші оцінювання.

Мій особистий підхід – почати із самого себе. А це означає – підтримувати партнерів у всіх значущих для громади заходах та особистим прикладом вести за собою інших».

Як висновок

Партнерство – одна з основних характеристик діяльності громадсько-активних шкіл. Саме партнерство дає змогу встановити і розвинути взаємовигідні відносини між школою, владою, громадою й бізнесовими структурами для спільного вирішення загальних проблем, що існують на певній території.

Дієвим інструментом відстеження ефективності діяльності навчального закладу з налагодження партнерства є самооцінювання за Міжнародними стандартами. Результати самооцінювання ще раз підтверджують думку, що тільки спільна, колективно розподілена діяльність різних соціальних груп спричиняється до позитивних змін на користь громади.

Використана і рекомендована література та електронні ресурси

1. Болуж Е. В., Валюшицкая И. В., Фомина Е. Ю., Шайхутдинов Е. М. *Общественно-активная школа: опыт построения социального партнерства.* – Красноярск: КРМОО Центр «Сотрудничество», 2005. – 108 с. // <http://window.edu.ru/resource/764/66764>
2. *Громадсько-активні школи в Україні: кроки до дій / Упор.: Н. Софій, Ю. Кавун, М. Ворон.* – К.: Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», Тренінговий модуль, 2005. –162 с.
3. Грибоедова Т. *Содержание понятия и особенности реализации социального партнерства в современном образовании* // <http://cyberleninka.ru/article/n/soderzhanie-ponyatiya-i-osobennosti-realizatsii-sotsialnogo-partnerstva-v-sovremennom-obrazovanii>
4. *Громадсько-активні школи в Україні: Кроки до дій: Посібник зі створення та управління громадсько-активною школою.* – Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». – 2-е вид. –К.: СПД-ФО Парашин К. С., 2008. –164 с.
5. *Ельнікова Г. Організація та розбудова громадсько-активної школи як осередку розвитку громади: навчально-методичний посібник / Кол. авт.: Г. Ельнікова, Л. Даниленко, Т. Сорочан, Н. Клокар, Н. Софій, М. Ворон. / Під заг. ред. Г. Ельнікової.* – Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». – К.: СПД-ФО Парашин К. С., 2007. –172 с.
6. *Методики виявлення ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними.* Затверджено Постановою Кабінету міністрів України від 16.02.2011 р. № 232 // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/232-2011-%D0%BF>
7. *Міжнародні стандарти якості діяльності громадсько-активної школи. Навчальні програми і тренінги* // www.communityschoolstandards.org
8. *Модельный закон о социальном партнерстве* // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_g07
9. *Як налагодити партнерство. Рекомендації для бізнесу* // <http://www.csr-ukraine.org/userfiles/pdf>

Стандарт «Партнерство»

1 – відсутність розвитку; 2 – початковий рівень; 3 – сильна позиція;
4 – відмінні результати.

Партнерство (школа тісно співпрацює з іншими організаціями, здійснюючи спільну діяльність, обмінюючись інформацією та ресурсами)	1	2	3	4
Ми приймаємо рішення спільно з партнерськими установами та громадськими організаціями				
Ми діємо разом із партнерами				
Ми об'єднуємо ресурси для виконання діяльності на користь громади				
Ми маємо письмову угоду про наші спільні дії				
Ми підтримуємо діяльність одне одного та сприяємо їй				
Ми співпрацюємо з місцевою, регіональною та національною мережею громадсько-активних шкіл				
Нашим обладнанням може користуватися громада в позаурочний час, у вихідні дні та впродовж шкільних канікул				
Ми працюємо з усіма, щоб вирішити проблеми громади				
Тут ви можете додати свій індикатор				
Коментарі				
Першочергові дії				

Партнерство

Ми приймаємо рішення спільно з партнерськими установами та громадськими організаціями

- Із самого початку ми плануємо перші кроки дій спільно з партнерами, батьками та учнями.
- Ми беремо до уваги досвід молодих учителів, учнів, батьків, громадських організацій, коли розробляємо план наших нових дій.
- Ми завжди інформуємо наших партнерів для того, щоб вони також інформували нас про свої рішення.

Ми діємо разом із партнерами

- Ми поділяємо відповідальність за будь-які дії та несемо її разом з партнерами.
- Ми разом розподіляємо нагороди за успіх у спільних справах.
- Ми підтримуємо та просуваємо діяльність, яку розпочинають наші партнери.

Ми об'єднуємо ресурси для виконання діяльності на користь громади

- Якщо це можливо, ми використовуємо наші ресурси для спільних дій.
- Якщо це можливо, ми пропонуємо залучати своїх працівників для виконання спільних дій.

Ми маємо письмову угоду про наші спільні дії

- Ми точно визначаємо наші дії та дії партнерів у кожній спільній справі.
- Лідерська позиція точно визначена в кожній справі.
- Угода для нас є дуже важливим документом, до якого ми ставимося з повагою.

Ми підтримуємо діяльність одне одного та сприяємо їй

- У кожній публікації, на вебсайтах, у звітах та інших виданнях ми розміщуємо інформацію про наших партнерів.
- Ми інформуємо про внески, які зробили наші партнери, у власних публікаціях, звітах тощо.
- Ми заохочуємо членів громади брати участь у діяльності, яку організують наші партнери.

Ми співпрацюємо з місцевою, регіональною та національною мережею громадсько-активних шкіл

- Ми використовуємо кожну можливість відвідати різноманітні події та розповідати про нашу роботу, а також представити свої вміння та навички.
- Ми повідомляємо іншим громадсько-активним школам про проведення нашої роботи за допомогою інформаційних листів та інших засобів спілкування.

Нашим обладнанням може користуватися громада в позаурочний час, у вихідні дні та впродовж шкільних канікул

- Нашим обладнанням можуть користуватись усі мешканці незалежно від віку, статі, сексуальної орієнтації, релігійних вірувань і фінансових можливостей.
- Ми розробляємо та даємо можливість користування шкільним обладнанням тим, хто не має можливості сплатити за нього.

Ми працюємо з усіма, щоб вирішити проблеми громади

- Школа бере участь у вирішенні проблем, які стосуються громади.
- Школа залучає громаду до вирішення своїх проблем.
- Школа проявляє бажання брати участь у заходах інших організацій, які стосуються вирішення громадських проблем.

Додаток 2

**Програма «Школа як осередок розвитку громади»
Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»**

В Україні рух громадсько-активних шкіл зародився у 2003 році. Ініціаторами розвитку партнерських стосунків між школами й місцевими громадами стали громадські організації. Так, у 2003 році Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» за підтримки Фонду Чарльза Стюарта Мотта та Міжнародного фонду «Відродження» розпочав реалізацію **програми «Школа як осередок розвитку громади»**, яка сьогодні успішно діє на території нашої країни.

Цілями програми є розвиток громадсько-активних шкіл, діяльність яких сприяє розвитку партнерства між школою та громадою; розробка й реалізація партнерських програм, спрямованих на вирішення проблем і задоволення потреб місцевих громад; активізація громадян; реалізація концепцій освіти громади та навчання впродовж усього життя. Програма сприяє розвитку громадської активності всіх членів місцевих громад і громадянського суспільства в цілому.

Реалізація цілей програми забезпечує розвиток громад, чиї ресурси та структури покликані служити інтересам кожного члена громади, де є:

- спільні переконання освітян, підприємців, громадських лідерів, інших громадян у погляді на освіту як процес, що відбувається впродовж усього життя та повинен бути доступним для кожного;
- переконання у виході освіти зі своєї традиційної ролі та бачення її доступності впродовж семи днів на тиждень, участі в управлінні інших членів громади, доступності шкільних ресурсів для всіх членів громади;
- спільний голос у визначенні потреб і ресурсів громади, залученні бізнес-структур, підприємців до співпраці;
- можливість для батьків залучитися до процесу прийняття рішень про якість освіти їхніх дітей та участі в житті школи;
- бажання бути інноваційними, гнучкими та творчими у визначенні нового бачення розвитку школи й освіти;
- визнання ролі всіх членів громади в освіті та розвитку громади, покращенні життя кожного члена громади.

За минулі роки Україна досягла значного прогресу в розвитку громадсько-орієнтованої освіти, про що свідчать успіх реалізації програм «Школа як осередок розвитку громади», проведення міжнародних конференцій, поширення програми в нових областях.

Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» є однією із провідних організацій у цій галузі й на сьогодні об'єднує мережу українських громадсько-активних шкіл, які працюють як осередки розвитку місцевих громад. Багато учасників, ставши частиною програми «Школа як осередок розвитку громади», отримали досвід прямого залучення громади до прийняття рішень. Проекти, що реалізуються громадсько-активними школами, спрямовані на відновлення традицій у громадах і покращення рівня життя в місцевих спільнотах шляхом активізації місцевих мешканців.

Загальноосвітня школа може бути не лише ресурсом для навчання дітей, а й центром активності громади, яка мешкає навкруги. Представники громад погоджуються, що приміщення школи можуть використовуватись упродовж усього дня, і не тільки учнями, а й усіма мешканцями громади (школа – для громади, громада – для школи).

Більше дізнатися про програму, її учасників і ресурси ви зможете на сторінках онлайн-бази даних громадсько-активних шкіл www.gash.ussf.kiev.ua.

Серія науково-методичних матеріалів «Стандарти громадсько-активної школи» складається з дев'яти взаємопов'язаних видань, що представляють собою окремі навчально-методичні посібники відповідно до кожного стандарту якості діяльності громадсько-активної школи (а саме: лідерство, партнерство, соціальна інклюзія, послуги, волонтерство, навчання впродовж усього життя, розвиток громади, залучення батьків та шкільна культура), які разом дають школам, що прагнуть саморозвитку та самовдосконалення в сфері діяльності школи як осередку розвитку місцевої громади, відповідь на актуальне запитання: «Як підвищити якість діяльності громадсько-активної школи?»

У першому навчально-методичному посібнику «Лідерство» акцент зроблено на демократизації освітнього процесу як напрямі діяльності громадсько-активних шкіл України; розглянуто нормативно-правові засади державно-громадського управління ГАШ; проаналізовано успішний досвід застосування стандарту «Лідерство» на базі ГАШ.

У другому навчально-методичному посібнику «Партнерство» акцент зроблено на місці громадсько-активних шкіл у налагодженні соціального партнерства; розглянуто оцінювання якості діяльності ГАШ як дієвого інструменту в налагодженні партнерства; проаналізовано успішний досвід проведення самооцінювання діяльності ГАШ за стандартом «Партнерство».

У третьому навчально-методичному посібнику «Соціальна інклюзія» акцент зроблено на розгляді понять «соціальна ізоляція», «соціальна інклюзія» та «соціальна інтеграція»; представлено поняття, принципи та складові інклюзії та інклюзивної освіти; розглянуто труднощі, які виникають під час впровадження інклюзивної освіти; проаналізовано досвід реалізації програм та проектів громадсько-активних шкіл України, спрямованих на забезпечення соціальної інклюзії.

У четвертому навчально-методичному посібнику «Послуги» акцент зроблено на змісті та видах послуг у діяльності громадсько-активних шкіл; розглянуто труднощі та ризики під час оцінювання якості послуг, що їх надають громадсько-активні школи; проаналізовано досвід роботи громадсько-активних шкіл щодо надання послуг.

У п'ятому навчально-методичному посібнику «Волонтерство» акцент зроблено на впливі волонтерства на навчальний процес; розглянуто труднощі та ризики розвитку волонтерства в загальноосвітньому закладі; представлено успішне портфоліо шкільного волонтера.

У шостому навчально-методичному посібнику «Навчання впродовж усього життя» акцент зроблено на реалізації засад навчання впродовж усього життя на рівні школи та його впливі на якість навчально-виховного процесу; розглянуто труднощі та ризики розвитку впровадження засади «навчання впродовж життя»; представлено успішне портфоліо громадсько-активних шкіл України.

У сьомому навчально-методичному посібнику «Розвиток громади» акцент зроблено на реалізації засад розвитку громади на рівні школи та його впливі на навчально-виховний процес; розглянуто ризики та труднощі, що виникають під час розвитку громади; представлено успішне портфоліо громадсько-активних шкіл України.

У восьмому навчально-методичному посібнику «Залучення батьків» акцент зроблено на залученні батьків до діяльності школи та його впливі на навчально-виховний процес; розглянуто труднощі та ризики під час залучення батьків до діяльності школи; представлено успішний досвід залучення батьків до діяльності школи.

У дев'ятому навчально-методичному посібнику «Шкільна культура» акцент зроблено на розвитку шкільної культури та її впливі на навчально-виховний процес; розглянуто труднощі та ризики впровадження демократичної шкільної культури; представлено успішне портфоліо громадсько-активних шкіл України.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

ПАРТНЕРСТВО

**Навчально-методичний посібник із серії
науково-методичних матеріалів «Стандарти громадсько-активної школи»**

Автор:

Ткаченко Лариса Миколаївна,

старший викладач кафедри управління освітою, завідувач центру моніторингу якості освіти Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

За загальною науковою редакцією

Даниленко Лідії Іванівни,

доктора педагогічних наук, професора,
заступника завідувача кафедри парламентаризму та політичного менеджменту
Національної академії державного управління при Президентові України

Редактор: І.Л. Новіцька

Погляди, висвітлені у матеріалах посібника, є винятково відповідальністю їхніх авторів і не обов'язково збігаються з позицією Всеукраїнського фонду «Крок за кроком» та Фонду Чарльза Стюарта Мотта

РОЗПОВСЮДЖУЄТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО

Жодна частина цієї публікації не може бути відтворена в будь-якому вигляді та будь-якими засобами без попередньої згоди Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»

Підписано до друку 24.03.2014. Формат 60x841/8.

Друк офсетний. Гарнітура Minion Pro.

Умовн. друк. арк. 7,5.

Наклад 500 прим.

ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»

Свідоцтво ДК №3653

Друк СПД ФО «Парашин К.С.»